

2022-02-03

Avsnitt 76: Specialpedagogisk utredning - hur kan det gå till?

INFORÖST: Vi på Specialpedagogiska skolmyndigheten arbetar för att alla barn, elever och vuxenstuderande, oavsett funktionsförmåga, ska nå målen för sin utbildning. I podden förklarar, fördjupar och diskuterar vi specialpedagogik och ger goda råd till dig som arbetar i eller har barn som går i förskolan och skolan.

ERIKA: Hej, och välkomna till Specialpedagogiska skolmyndighetens podd Lika värde. Som vanligt så spelar in det här samtalet på distans, och det kan påverka ljudkvaliteten. Och dagens samtal så kommer vi att prata om det som heter specialpedagogisk utredning, och det är ett stöd som Specialpedagogiska skolmyndigheten har i uppdrag att ge förskolor och skolor. Och det här uppdraget då gäller några specifika elevgrupper där det kan finnas behov av djupare kunskap om funktionsnedsättning och de konsekvenser som det kan ge för lärandet. Och de här grupperna som det handlar om, det är barn och elever som är döva eller har en hörselnedsättning i kombination med intellektuell funktionsnedsättning. Det handlar om barn och elever med synnedsättning, med eller utan ytterligare funktionsnedsättning. Barn och elever med dövblindhet eller kombinerad syn- och hörselnedsättning, och barn och elever med grav språkstörning. Och det vi ska prata om i dag, det är vad innebär stödet? Vem kan få det, och hur går det till? Och jag som leder det här samtalet heter Erika Bergman, och arbetar som pressekreterare på Specialpedagogiska skolmyndigheten. Och med mig

2022-02-03

samtalet har jag Marie, som arbetar som specialpedagog på en grundskola i mellersta Sverige. Och av hänsyn till den elev som utredningen då gäller, så kommer inte vi att säga mer än så, vem du är Marie, i det här samtalet. Men med i samtalet är också Sofia Nyman, som är rådgivare på vår enhet Resurscenter tal och språk på Specialpedagogiska skolmyndigheten. Och era vägar, de korsades ju via ett ärende kring språkstörning. Och i dagens samtal så kommer vi som sagt gå lite in på hur det här arbetet har gått till. Och det blir lite mer generellt hållet då, just av hänsyn till eleven som det här samarbetet har handlat om. Men jag vill börja med att säga varmt välkomna till er, Marie och Sofia.

MARIE: Tackar.

SOFIA: Tack så mycket.

ERIKA: Och Marie, jag tänker jag börjar med att fråga dig. Om du skulle berätta om hur allting började hos er, alltså hur har ni arbetat kring eleven och hur kom ni i kontakt med SPSM och Resurscenter tal och språk?

MARIE: Ja, jag jobbar ju på en skola som är från sju till nio. Och när vi får elever i sjuan så får vi alltid en överlämning från tidigare skola. Och så gällde det också för den här eleven. Och vi visste redan då vid överlämningen att det fanns språkliga svårigheter. Där man tidigare också hade tränat och jobbat, men det fanns också en önskan om att vi skulle ha lite uppmärksamhet och stötta lite extra. Och det tog vi med oss när vi fick överlämningen. Och vi gjorde en rätt stor insats mot den är eleven, och några elever till. Vi gick en utbildning på SPSM, en tvådagars utbildning på SPSM,

2022-02-03

mentorer och jag som specialpedagog, för att få lite mer kunskap kring språkstörning. Och SPSM har även ett studiepaket som vi tillsammans med alla teoretiska lärare och vår logoped som jobbar centralt i vår kommun, för att införskaffa så mycket kunskap vi kunde om hur vi skulle möta eleven. Både vad det gällde anpassningar, men också upplägg och träningar. Så vi försökte få så mycket kunskap som vi bara kunde för att möta eleven på bästa sätt. Och det här handlar om ett steg för eleven ut i en vuxenvärld efter att man lämnar grundskolan. Så att vi tyckte kanske att vi behövde göra så mycket som möjligt, men såg ändå att vi kanske inte nådde riktigt ända fram. Och då tog vi kontakt med SPSM.

ERIKA: Och Sofia, då när ett sånt här ärende landar hos er då, på Resurscenter tal och språk i det här fallet. Vad händer då? Vad innebär den specialpedagogiska utredning som ni då sätter igång?

SOFIA: Det första steget är att någon av våra regionala rådgivare kontaktar skolan. Så det blev en sån först som fick den första kontakten med dig, Marie. Och när hon hörde mer om vad det här var, så kopplade hon mig från Resurscenter tal och språk. Och då hamnade det här mitt under pandemin. I vanliga fall skulle jag ha rest ut till skolan då och besökt er, men nu fick vi ta ett antal möten på distans. Men det fungerade ganska bra. Vi sågs regelbundet förra vintern och våren, och vi tog in ett samtycke från vårdnadshavarna och kunde på det sättet ta in och läsa allt som fanns skivan om eleven. Både på skolan, men också andra instanser då där eleven har utretts tidigare. Och sen så hos oss på

2022-02-03

Resurscenter tal och språk jobbar också psykologer och logoped. Så det kopplades på en psykolog och en logoped som tillsammans med mig ... Vi läste de här tidigare utredningarna, och vi mötte er. Vi mötte föräldrarna digitalt, och eleven själv. Och så småningom så landade vi i att vi bedömde att det vore bäst i det här fallet att göra en sån här bred specialpedagogisk utredning för att kunna ge svar på de frågeställningar som skolan hade. Och även eleven och föräldrarna hade, i det här fallet också.

ERIKA: Just det.

SOFIA: Och då åkte vi upp till skolan, och så var vi där i tre hela dagar och arbetade med eleven. Och jag besökte ... ar med på lektioner och jobbade enskilt med eleven då, genomförde den här utredningen.

ERIKA: Och när det gäller elever med grav språkstörning och utredningar kring just det, vad är det man utreder? Och på vilket sätt gör man det? Och vad är det man kan få syn på då, som också blir det som avgör om man bedömer att en elev har en grav språkstörning eller inte?

SOFIA: I våra utredningar så utgår vi alltid från skolans frågeställningar, så att vi riktar in oss beroende på vad skolan har undrat. Nu ska jag inte gå in på exakt vad det var för frågeställningar här, men generellt kan man säga att det kan handla om frågor som är det bara en språkstörning, eller finns det något annat som hindrar den här elevens inläring? Kan det till exempel röra sig om intellektuell funktionsnedsättning? Det är en vanlig fråga, vad är vad av det här. Det kan handla om stora läs- och skrivsvårigheter

2022-02-03

eller matematiksvårigheter, och man vill förstå kopplingen till språkstörning. Det kan handla om att eleven har ett annat modersmål, och att man behöver titta bredare så på elevens alla språk. Vad är det som ställer till det, egentligen? Och vilka konsekvenser får det här för lärandet och det stöd som eleven behöver? Så att utifrån de här frågorna så letar vi efter både svårigheter och styrkor. Och psykologen tittar då noga på alla kognitiva funktioner, till exempel som arbetsminne och snabbhet och flexibilitet och sånt här. Och logopeden jobbar med eleven och tittar noga på olika språkliga funktioner, ordförråd, grammatiskt förståelse, uttrycksförmåga. Alla möjliga såna saker. Och jag tittar djupt på läs- och skrivförmågan eller matematiska förmågan och testar olika tänkbara anpassningar och arbetssätt. Utifrån då, som sagt, vad skolan har frågat om. Och om eleven får någon diagnos, språkstörning eller andra diagnoser eller inte, det avgörs av de resultat vi får. Logopeden är den som ställer diagnos språkstörning, och då finns det noggranna kriterier för hur det ska vara om det ska bedömas vara en språkstörning. Till exempel så ska det vara då att eleven har svårigheter inom alla språkliga områden. Det ska inte bara vara uttalssvårigheter, till exempel. Och är det flerspråkighet så ska svårigheterna finnas på alla elevens språk, och så där.

ERIKA:

Just det. Du nämnde också att man träffar också eleven och vårdnadshavare också. Men på vilket sätt brukar man ... hur gör man för att elever och vårdnadshavare ska bli delaktiga, vara delaktiga i utredningen? Hur ser det ut där? Jag börjar fråga dig, Sofia, så får du fylla på sen, Marie.

2022-02-03

SOFIA: Ja, men det är en jätteviktig del. Och ju äldre eleverna är så är det viktigt att de är med på att vi ska göra den här utredningen. Nu under pandemin då, så har det blivit mycket att vi ses digitalt. Både med eleven från skolan, och med föräldrarna. Och vi berättar och förklarar om vad en utredning innebär. Och framför allt föräldrarna har rätt att tacka ja eller nej till att vi ska göra det här, det är naturligtvis deras rättighet. Men det är också viktigt att eleven får möjlighet att uttrycka sin åsikt, om den kan ställa upp på det här eller inte.

MARIE: Jag tänker just i det här fallet som vi ändå har, så har vi i skolan försökt att göra så mycket som möjligt, så vårt samarbete både med eleven och med föräldrarna har varit också att vi anser att vi behöver lite extra stöd och hjälp i skolan. Där vi känner att vi kanske inte når hela vägen fram. Så att när kontakten med SPSM togs, så känns det som att då var både föräldrarna och eleven så med på banan, med att vi vill gå vidare. Så att det kändes inte som någon svårighet eller någonting som man behövde ta ett extra steg. Utan där har vi föräldrarna och eleven med oss redan.

SOFIA: Ja, här var det stor samstämmighet från alla håll, verkligen.

ERIKA: Precis. Och det in beskriver här, det handlar just om vilken det blir då just i att man tillsammans har på något vis identifierat vad är det vi står i, vad är det vi ska göra. Och då kommer man ihop på något sätt, med den här frågar. Och ser nyttan med det också, tänker jag.

[allmänt medhåll]

2022-02-03

- MARIE: Där kan vi från skolan också se den här vinsten med den tvärprofessionella kompetensen som SPSM kan erbjuda. Utifrån att vi i skolan har försökt att gjort så mycket som möjligt, men ändå inte tycker att vi har lyckats hela vägen.
- ERIKA: Just det. Precis, det här med specialpedagog, logoped och psykolog, att man tillsammans sitter och tittar på de här olika bitarna och lägger ihop pusslet.
- SOFIA: Ja, precis. Och där är föräldrarna också en jätteviktig pusselbit. Under de här utredningsdagarna så vill vi alltid träffa föräldrarna och ha en ordentligt intervju med dem. Och där vi gå igenom noggrant både om elevens uppväxt och bakgrund, och hur det har sett ut. Men också föräldrarnas syn på hur det ser ut i dag, och hur skolan fungerar och så här. Så att de är en jätteviktig del i vår utredning.
- ERIKA: Just det. Vad händer sen då? Efter att ni har gjort det här jobbet tillsammans, tänker jag, både skola, Resurscenter tal och språk i det här fallet och så sen vårdnadshavare och elev också, vad ...?
- MARIE: Sen åker vi hem med våra resultat och försöker se tillsammans, vad har vi fått för resultat, vad har vi sett för styrkor och svårigheter? Och så försöker vi väga samman det här till en slags helhet, och ge rekommendationer som tar hänsyn till alla resultaten. Ibland finns det generella råd som man alltid ger, och så kan vi upptäcka i något fall att det inte fungerar för just den här eleven av någon orsak. Sen åker vi tillbaka då till skolan, och möter först eleven och föräldrarna och berättar om våra resultat för dem. Och sen

2022-02-03

så möter vi skolan. Och i det här fallet så hade vi ett möte med väldigt god uppslutning från skolan. Alla lärare, tror jag, som undervisade eleven, var med. Och vi hade folk från elevhälsoteamet, och centrala elevhälsan. I det här fallet var studie- och yrkesvägledaren en central person, så hon var med också. Och vi hade ett konstruktivt samtal utifrån de resultat vi hade fått, och de rekommendationer vi gav. Och diskuterade vad var och en skulle kunna jobba vidare med utifrån sin profession tillsammans med den här eleven.

MARIE: Och det här är det som skolan kommer in igen och blir delaktig i, att få se vad kan vi nu göra utifrån det vi har gjort tidigare? Kan vi förändra någonting? Kan vi göra mer av någonting som vi har gjort, eller ska vi plocka bort? Eller ska vi inte ... Ska vi fortsätta? Och jag tänker att här ger det så mycket för oss att få sitta och lyssna på det här tillsammans med de kompetenser som kommer. För att vi ska få en förståelse för hur vi ska möta eleven.

ERIKA: Just det. Därför jag tänker också på det som du sa Sofia, just att det var väldigt bra uppslutning då från Marie och hennes kollegor. Vad var det som la grunden för att det blev så hos er, Marie, tänker då?

MARIE: Ja, men vi ser i skolans värld kanske en ökning, åtminstone har vi sett det, av just den här problematiken. Att det finns svårigheter med språket. Och vi ser också att vi behöver bli bättre i skolan på att möta de eleverna för att ge dem möjligheterna till en vidare utbildning. Och jag tycker att ofta så träffar man elever som känner att "jag är inte värd någonting" eller "jag är så dum i huvudet, varför fattar inte jag?" Och att kunna få hjälp och stöd till att försöka

2022-02-03

förklara, och stötta och kompensera, för att eleverna ska samma förutsättningar att nå målen för att kunna söka sig vidare, det tror jag har kommit att bli viktigare i all undervisande personals upplägg av lektioner.

ERIKA: Och vad skulle du säga att utredningen har betytt för er nu då som verksamhet, som jobbar nära den här eleven? Vad kan ni göra och agera utifrån, tycker du, på ett annat sätt än tidigare?

MARIE: Jag tycker att det har gett en förståelse för eleven och för föräldrarna. Att det här faktiskt är någonting som skapar svårigheter, och att det inte har att göra med hur intelligent eleven är eller inte. Utan det är som att det slår krokben för eleven, fast det inte borde göra det. Och det underlättar också samarbetet och tankarna framåt, att vad behöver vi göra för att den här eleven ska kunna ha en lyckad framtid? Mycket det tänket. Och där är, som Sofia sa, vår studie- och yrkesvägledare har varit en stor bricka i spelet framåt. Men det har också gett oss mer insikt på vilka anpassningar vi kan göra, både större och mindre. Vilket så klart ibland blir en resursfråga. Men också hur vi kan börja tänka för att det ska gynna den här eleven, men kanske också andra elever i samma situation.

ERIKA: Har du exempel på anpassningar som ni har aktiverat, eller vad man ska säga, med hjälp av det som kom fram i utredningen?

MARIE: Ja, men en av de stora frågorna som vi har diskuterat jättemycket, och som vi har diskuterat med Sofia väldigt ofta nu, det är det här vad kan man räkna som en kunskap?

2022-02-03

Om man har en grav språkstörning, kan då skrivandet ersättas med att man talar? Eller kan läsandet ersättas med att lyssnar, att man får in informationen på så sätt i stället? Är det så viktigt att jag kan skriva ner det, eller räcker det att jag kan prata om min kunskap i stället? Och där tycker jag att vi hos oss ändå har lyckats rätt bra i ett mindre sammanhang att försöka kompensera de här två sakerna med att läsa och skriva, att det finns alternativ. Och jag tycker att det har stärkt oss i våra tankar hur vi ska jobba.

MARIE: Jag vet ju inte riktigt än vad som har hänt efter utredningen. Vi kommer att mötas igen här under våren några gånger, och då ser jag fram emot jättemycket att få höra lite noggrannare om hur ni har jobbat vidare. Så jag blir bara jätteglad av att höra att det här arbetet fortsätter hos er. För det var sånt vi verkligen diskuterade och lyfte. Men jag tänker också att vi kommer med en mängd rekommendationer som sagt, både stort och smått. Och jag vet att på det här mötet vi hade, att det kanske kändes lite överväldigande med alla de här rekommendationerna. Men vi såg ju också att när många olika personer där under mötet sa att "ja, men jag tar tag i det här, jag provar det här, jag tar den här delen", så täckte ni också in ganska mycket. Alla behöver inte göra alla de här sakerna, utan tillsammans så får eleven ett mycket större stöd än den har haft tidigare. Även om ni har gjort väldigt, väldigt mycket tidigare också, så finns det några saker man kan skruva på ytterligare.

ERIKA: Just det. Nu har vi pratat en del om vad utredningen har betytt för skolan och arbetssätt och så vidare. Men vad

2022-02-03

skulle du säga, Marie, att utredningen har fått för betydelse för eleven och elevens vårdnadshavare?

MARIE: Jag tror att det har skapat en större förståelse. Både hos eleven och hos vårdnadshavarna, att det här är någonting som gör det svårt i skolan men som inte påverkar elevens personlighet på något sätt. Det har också öppnat nya dörrar för ett gymnasieval, där det faktiskt finns möjlighet att söka en specialskola. Och det är en av de sakerna som vi nu har under diskussion, för att just öka möjligheterna för framtiden. Jag tror också att det kan hjälpa ... Skulle det inte bli så att det blir en specialskola, så kan de ändå hjälpa till att ha en förståelse för det stöd och stöttning som kommer att behöva krävas för att den vidare utbildningen ska kunna fungera.

ERIKA: Jag tänker om man nu funderar på just det här med ... Ja, men jag tänker om man lyssnar och så tänker man att "ja, men jag vet ... vi står i samma situation, den påminner om den som Marie beskriver. Vi har vänt på stenar och utrett och så vidare, men vi skulle behöva komma djupare, komma längre och så vidare". Vad tycker ni att det är viktigt att man som verksamhet då tänker på, när det kommer till att ta det här steget och be om hjälp och stöd kring att göra en specialpedagogisk utredning? Vad är det viktigt att man gör, eller vad man ska säga, för att ta det steget? I sin egen verksamhet, tänker jag, då.

SOFIA: Nej, men jag kan försöka börja svara där. Och jag tänker att jag tycker att man har gjort väldigt mycket bra på den här skolans Marie berättar om. Att man började med att titta på det stödet som vi erbjuder generellt, att gå utbildningar och

2022-02-03

fortbildning och så. Och när man ser att det inte räcker, så tar man en personlig kontakt med oss. Så att vi kan komma in och arbeta djupare tillsammans. Och det som är viktigt att tänka på då, det är för att vi på Resurscenter tal och språk ska gå in så ska frågorna handla om hur man ska anpassa här och nu på den befintliga skolan. Vi går inte in och gör utredningar för att man ska kunna ansöka till någon annan skolform. Sen kanske det kan få såna effekter också på något sätt, men det är inte det som är vårt ... som ska vara huvudsyftet. Utan det ska vara att skolan där eleven går i dag, behöver stöd här och nu i sitt arbete. Och det var väldigt tydligt att så var det här, och man hade konkreta, tydliga frågeställningar vad man behövde hjälp med. Så att formulera dem och ta kontakt med oss sen.

MARIE:

Jag tänker också, i vårt fall så var det så att innan beslutet togs att det skulle göras en utredning så hade vi ditt stöd, Sofia, där vi träffades tillsammans med mentorerna och ibland några andra lärare också, för att ändå påbörja lite tankar. Och vi kunde få svar på våra frustrationer och funderingar. Att "så här har vi tänkt, är vi helt ute och cyklar? Eller kan det finnas någon grund för det hela?" Och du både visade material, men visade också anpassningar innan själva utredningen påbörjades. Så för oss var det ett stöd som undervisande lärare och som specialpedagog redan innan det vart klart att det vart en utredning.

SOFIA:

Precis. Det finns mycket vi kan göra. Och när vi tar in och läser, så kan vi ibland få mycket information utifrån andra utredningar som finns. Så att ibland kan det till och med

2022-02-03

räcka, och att vi kan ge rekommendationer och råd bara utifrån det. Så att det finns många delar, i arbetet.

ERIKA: Så resan börjar tidigare, tänker jag, innan man faktiskt kanske har den där faktiska träffen.

SOFIA: Mm.

MARIE: Och jag tycker också att innan man tar beslutet att ta kontakt med SPSM så tycker jag att som skola är det också skönt att faktiskt få granska, vad har vi gjort? Det blir tydligt innan man söker stödet från SPSM, att man faktiskt också tittar på vad har vi gjort, vad gör vi? Kan vi göra någonting mer innan vi söker stödet? Så för oss tyckte jag att det vart en resa ... ja, men en längre resa än bara att söka stöd från SPSM.

ERIKA: Man gör som en egen kartlägg... eller inventering, låter det nästan som., först. Att se vad är det vi har prövat? Hur gick det? Och så vidare då. Just det. Det låter väl ganska väl, tycker jag också, som det du pratade om, Sofia. Just att det är väldigt bra att ha gjort det, för då har man ... då kommer man till nästa steg snabbare, antar jag.

SOFIA: Ja, men precis. Och det finns en grundkompetens på skolan. Så när vi kommer och berättar om den här specifika eleven, så finns redan en grundförståelse hos personalen på skolan, vad det kan stå för och vad det kan innebära.

ERIKA: Just det. Det börjar snart bli dags att avrunda det här samtalet. Men jag tänker bara, om spaltar upp då tycker jag, utifrån det som ni har beskrivit och berättat som ni tycker att "det här har varit ett bra tillvägagångssätt". Hur går man

2022-02-03

tillväga då, om man som verksamhet ser att “men vi skulle behöva ha det här extra stödet” eller vad man ska säga, det här fördjupade stödet från Specialpedagogiska skolmyndigheten. Vad är steg ett, och steg två, och så vidare? Det [hör inte 0:22:55] jag kanske fråga dig, Sofia, så får du fylla på, Marie, om det är saker som du sett också.

SOFIA:

Ja, men har man kommit dit att man vill ha det här mer fördjupade stödet, då går man in via SPSM:s hemsida, och letar rätt på den sidan där skickar in en förfrågan om specialpedagogiskt stöd. Och där fyller man i sin skolas kontaktuppgifter. Det är skolan som gör det här, vi jobbar på skolors uppdrag, inte föräldrars. Och då beskriver man där i text lite kortfattat, och tänk då på att skriva för detaljerat så att man lämnar ut någon elev där. Utan lite övergripande vad det handlar om. Och sen kommer man att bli kontaktade av en rådgivare från myndigheten. Och då kan man muntligt beskriva noggrannare vad det handlar om. Och sen så blir man slussad vidare utifrån det. Och sen så gör ju vi, när ärendet kommer till oss, då gör vi en bedömning om vi bedömer att det behöver göras en sån här specialpedagogisk utredning eller inte. Och det är, som vi har varit inne på, flera parametrar som vägs in i det beslutet.

MARIE:

Ja, det var nog vårt svåraste uppdrag ifrån början. Det var att minimera den här ansökningen, för vi ville ha med så himla mycket. Så jag vet att när vi satt tillsammans, jag och logopeden, så var det verkligen “ja, men om vi tar bort det där ordet, tror du att de förstår vad vi menar då?” Så vi fyllde alla markörer som man fick ha i ansökan, för vi var så

2022-02-03

måna om att berätta ... Att ni skulle förstå att vi ville ha hjälpen, och att vi verkligen behövde den.

SOFIA: Det var tydligt, kan jag säga.

[skratt]

ERIKA: Ja, men då känns det som att vi har pratat på ett bra sätt, tycker jag, och fått med de här olika delarna som ju finns i, och beskriver hur ett sånt här utredningsuppdrag kan gå till. SÅ jag vill säga tack till er som har varit med i samtalet. Så stort tack till dig, Marie, specialpedagog.

MARIE: Tack så mycket.

ERIKA: Och tack också till dig, Sofia Nyman, rådgivare på SPSM.

SOFIA: Tack.

ERIKA: Intressant tycker jag, verkligen. Att få höra och få titta in i vilken skillnad det här arbetet kan göra för den skolan som får det här stödet, och för den enskilda eleven och vägen framåt. Och till dig som har lyssnat och som jobbar i skola och vill veta mer, antingen om språkstörning som har varit i fokus i det här samtalet, men också som specialpedagogisk utredning och vilket stöd man kan få från SPSM, så vill jag tipsa om vår webbplats, www.spsm.se. För där finns mer information om alla de olika perspektiven och frågorna som man kan botanisera i. Och för dig som vårdnadshavare så vill jag också säga att det finns filmer och intervjuer med vårdnadshavare som kan berätta hur de har uppfattat stödet, och hur en sån här specialpedagogisk utredning som vi kan se, går till. Och på webben så finns också fler poddavsnitt samlade för dig som är intresserad och vill lyssna på fler

2022-02-03

samtal. Så med de orden säger vi tack och hej för att du har lyssnat.

INFORÖST: Tack för att du lyssnat på Specialpedagogiska skolmyndighetens podd. Fler avsnitt kan du hitta på vår webbplats och där poddar finns. Om du vill veta mer om oss och vilket stöd vi erbjuder, gå in på vår webbplats, spsm.se. Följ oss även på Facebook, Twitter och Instagram.